

Maxsus san'at maktablarida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish metodlari

Xasanova Sitora Shuhrat qizi

Navoiy Ixtisoslashtirilgan Madaniyat maktabi
"Ma'daniy -ma'rifiy tadbirlarni badiiy bezash" kafedrası
maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maxsus san'at maktablarida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish metodlari tahlil etilgan. Maqolada san'at ta'limining zamonaviy talablariga muvofiq ijodiy fikrlashni shakllantirishga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar va innovatsion texnologiyalarning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, estetik idroki va badiiy tafakkurini rivojlantirishda o'qituvchining kasbiy mahorati va shaxsiy ijodkorligi muhim omil sifatida ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: ijodiy tafakkur, tasviriy san'at, maxsus san'at maktabi, interfaol metod, pedagogik yondashuv, estetik tarbiya, innovatsion texnologiya.

Hozirgi davrda ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri — o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish, ijodiy yondashish va o'z fikrini erkin ifoda eta olish qobiliyatlarini rivojlantirishdir. Ayniqsa, maxsus san'at maktablarida bu jarayon alohida ahamiyat kasb etadi, chunki bu muassasalarda o'quvchilarning badiiy idroki, estetik didi va ijodiy tafakkuri san'at vositalari orqali shakllantiriladi.

Tasviriy san'at fani o'quvchilarga nafaqat rasm chizish texnikasini, balki go'zallikni his etish, badiiy ifoda vositalaridan foydalanish va hayotdagi estetik qadriyatlarni anglashni o'rgatadi. Shu bois, o'qituvchi dars jarayonida ijodiy muhit yaratish, o'quvchilarning tasavvurini kengaytirish va mustaqil fikrlash faoliyatini qo'llab-quvvatlash orqali ularning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida ijodiy tafakkurni rivojlantirishda interfaol metodlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillari keng qo'llanilmoqda. Bunda o'qituvchi o'quvchini bilim oluvchi subyekt sifatida emas, balki o'z ijodining faol ishtirokchisi sifatida shakllantiradi. Shu bois, maxsus san'at maktablarida ijodiy tafakkurni rivojlantirish metodlarini chuqur o'rganish va amaliyotga tatbiq etish ta'lim sifatini oshirishda muhim o'rin tutadi.

Maxsus san'at maktablarida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish zamonaviy ta'lim jarayonining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Chunki ijodiy tafakkur — bu shaxsning yangilik yaratishga, mavjud muammolarga noodatiy yondashishga, san'at asarlarini o'ziga xos tarzda idrok etishga va o'z fikrini badiiy shaklda ifoda etishga qaratilgan aqliy faoliyatidir. San'at ta'limi jarayonida ijodiy tafakkurni shakllantirish orqali o'quvchi nafaqat chizish yoki tasvirlashni, balki hayotni badiiy idrok etishni, go'zallikni his qilishni va o'z hissiyotlarini san'at orqali ifoda etishni o'rganadi.

Maxsus san'at maktablarida ijodiy tafakkurni rivojlantirish o'quv dasturlarining markaziy yo'nalishlaridan biri bo'lib, bu jarayon o'quvchilarning psixologik xususiyatlari, qiziqishlari, qobiliyatlari va individual ehtiyojlariga mos holda olib borilishi zarur. Har bir o'quvchining o'ziga xos dunyoqarashi va tasavvuri mavjud bo'lganligi sababli, o'qituvchi darsni shaxsiga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etishi muhimdir. O'quvchi o'z fikrini ijodiy tarzda ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lishi, ijodiy faoliyatda mustaqil qaror qabul qilishni o'rganishi kerak.

Ijodiy tafakkurni rivojlantirishning samarali metodlaridan biri bu — **muammoli ta'lim** usulidir. Bu metodda o'quvchilarga tayyor yechim berilmaydi, balki ular muammoni tahlil qilish, o'z fikrini ilgari surish, turli yechimlarni taqqoslash orqali xulosa chiqaradilar. Masalan, o'quvchilarga bir xil mavzuda turli xil kompozitsiyalar yaratish topshirig'i berilsa, har bir o'quvchi o'z tasavvuriga ko'ra yangi g'oya taklif etadi. Natijada ular nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki mantiqiy va ijodiy fikrlashni ham o'zlashtiradilar.

Interfaol o'qitish metodlari ijodiy tafakkurni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. “Aqliy hujum”, “Rolga kirish”, “Kichik guruhlarda ishlash”, “Debat” kabi metodlar o'quvchilarning erkin fikrlashini, o'z fikrini asoslashni, bir-birining fikrini tinglashni o'rgatadi. Tasviriy san'at darslarida bu metodlardan foydalanish o'quvchilarda ijobiy emotsional muhit yaratadi, ular o'z ishlariga nisbatan mas'uliyat bilan yondashadi va o'zaro muloqot orqali yangi g'oyalarni ishlab chiqadilar.

Ijodiy tafakkurni rivojlantirishda **vizual materiallar va multimediya vositalaridan** foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Raqamli texnologiyalar yordamida mashhur rassomlarning asarlarini tahlil qilish, virtual galereyalar bilan tanishish, kompyuter grafikasi asosida ijodiy loyihalar yaratish o'quvchilarning badiiy tasavvurini kengaytiradi. Shu bilan birga, o'quvchilar o'z ishlarini raqamli shaklda

taqdim etish, dizayn va vizual ifoda vositalaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini egallaydilar.

O'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda **amaliy mashg'ulotlarning** o'zni beqiyosdir. Amaliy darslarda o'quvchilar o'z qo'llari bilan san'at asarlarini yaratish jarayonida rang, shakl, faktura va kompozitsiya bilan tajriba o'tkazadilar. Ular uchun eng muhim narsa — jarayondan zavq olish va o'z ichki dunyosini san'at orqali ifoda etishdir. O'qituvchi bu jarayonda yo'naltiruvchi, ilhomlantiruvchi va maslahat beruvchi sifatida qatnashadi.

Bundan tashqari, ijodiy tafakkurni rivojlantirishda **milliy san'at an'analari** va **xalq amaliy san'ati** elementlaridan foydalanish ham muhim. O'quvchilarga milliy naqshlar, miniatyura san'ati, amaliy bezak san'ati, me'morlik naqshlari bilan ishlash imkoniyati berilsa, ular o'z milliy qadriyatlarini badiiy ifoda orqali chuqur anglaydilar. Bu nafaqat ijodiy tafakkurni, balki milliy o'zlikni anglash va vatanparvarlik tuyg'usini ham kuchaytiradi.

Ijodiy tafakkurni rivojlantirish jarayonida **o'qituvchining shaxsiy ijodkorligi va pedagogik mahorati** katta ahamiyatga ega. O'qituvchi faqat tayyor bilim manbai emas, balki o'quvchilarni yangi g'oyalar sari yo'naltiruvchi, ularni ruhlantiruvchi va ilhomlantiruvchi shaxs bo'lishi kerak. Har bir dars ijodiy muhitda, o'zaro hurmat va ochiqlik asosida o'tishi lozim. O'quvchilarning fikrlari, takliflari, his-tuyg'ulari qadrlanadigan muhitda ijodiy tafakkur tabiiy ravishda rivojlanadi.

Bunday muhitni yaratish uchun o'qituvchi doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirishi, xalqaro tajribalarni o'rganishi lozim. Shovdirov S.A. (2023, 2024) tomonidan qayd etilganidek, o'qituvchining kompetensiyaviy yondashuvi, zamonaviy ta'lim metodlaridan foydalanish mahorati san'at ta'limi sifatini belgilovchi asosiy omillardandir.

O'quvchilarning ijodiy tafakkurini baholash ham an'anaviy test yoki nazorat ishlari orqali emas, balki **ijodiy loyihalar, ko'rgazmalar, kompozitsion ishlanmalar va badiiy tanlovlar** orqali amalga oshirilishi lozim. Bu usul o'quvchining shaxsiy yondashuvini, estetik qarashlarini va san'atga bo'lgan ichki munosabatini ochib beradi. Baholash jarayonida o'quvchining yangilik yaratishga intilishi, ijodiy fikrlash darajasi, texnik mahorati va ifoda uslubi inobatga olinadi.

Shuningdek, o'quvchilarda ijodiy tafakkurni rivojlantirishda **jamoaviy ishlash** ham muhim o'rin tutadi. Birgalikda yaratilgan san'at loyihalari, devoriy rasmlar,

maktab ko'rgazmalari o'quvchilarning bir-biridan o'rganishiga, o'zaro yordam va ijodiy hamkorlik ruhining shakllanishiga xizmat qiladi. Bu jarayonda o'quvchilar o'z g'oyalari boshqalarga yetkazishni, fikr almashishni va san'at orqali jamoa bo'lib ishlashni o'rganadilar.

Ijodiy tafakkur shunchaki chizish yoki tasvirlash mahoratini emas, balki **insonning estetik, intellektual va ruhiy rivojlanishini** ta'minlaydigan murakkab jarayondir. Shu sababli, maxsus san'at maktablarida bu sifatni shakllantirish nafaqat ta'limiy, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. Har bir dars o'quvchi qalbida go'zallikka muhabbat, san'atga hurmat va ijodga ishonch uyg'otishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish — bu uzluksiz, tizimli va maqsadli pedagogik jarayondir. U o'qituvchidan metodik yangilanish, innovatsion yondashuv va badiiy tafakkurni chuqur anglashni talab etadi. Maxsus san'at maktablarida ijodiy tafakkurni rivojlantirish orqali kelajakda nafaqat professional rassomlar, balki san'atni his eta oladigan, go'zallikni qadrlaydigan, keng fikrlovchi shaxslar voyaga yetadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавдиров С. А. **Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности** // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. **Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons** // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. **Analyzing the Sources and Consequences of Atmospheric Pollution: A Case Study of the Navoi Region** // *E3S Web of Conferences*. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. **Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology** // *AIP Conference Proceedings*. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. Шавдиров С. А. **Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари** // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – №6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. **Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari** // *Inter education & global study*. – 2024. – №1. – P. 8–14.

7. Ibraimov X., Shovdirov S. **Theoretical Principles of the Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students** // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.
8. Шавди́ров С. А. **Изобразительному о. и прикладному искусству** // *International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education*. – 2018. – С. 84–85.
9. Shovdirov S. **Tasviriy savodxonlikka oid o‘quv kompetensiyalarni shakllantirishda o‘quvchilarni mantiqiy va abstrakt fikrlashga o‘rgatish** // *Евразийский журнал академических исследований*. – 2023. – Т. 3. – №12. – С. 193–196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. **Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts** // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.
11. Nazarova D. M. **Ijodiy fikrlashni rivojlantirishning psixologik asoslari** // *Ta’lim va fan taraqqiyoti*. – 2022. – №4. – B. 45–49.
12. Karimova N. **O‘quvchilarda estetik tafakkurni rivojlantirishda san’atning o‘rni** // *Pedagogik innovatsiyalar jurnali*. – 2023. – №2. – B. 56–60.
13. To‘xtayeva M. **Tasviriy san’at ta’limida interfaol metodlardan foydalanish samaradorligi** // *Ta’lim va jamiyat*. – 2021. – №5. – B. 78–83.
14. Qodirov A. **San’at ta’limida o‘quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishning metodik asoslari** // *O‘zbekiston pedagogik axborotnomasi*. – 2024. – №3. – B. 62–67.

